

Any XIII Núm 466
ARTA 20 de Juny de 1929

DEU I PATRIA

PREUS
Artà i comarca un any 4 pts.
A fora id 6 »
Extranger id 10 »

CROQUIS ARTANENCS

EL TORRENT DE NA BORGES

II

De sobte, amb un trò, l'aire s'esqueixa, i ressona i s'extremeix com una làmina de bronze percudida amb un martell. Un caifret d'esglai recorre el nostre cos, mes, en girar la vista la cara s'ens enriola: és En Rostoi qui persegueix, a foc i a ferro, els conills i les llebres a qui té declarada, de temps enrera, una implacable hostilitat. Tan implacable i tan cordial que, si fos licit comparar les coses grans amb les petites, jo la compararia de bona gana, amb la del rigid Cató contra la pol·lència i la poixansa dels cartaginesos. Tota la seva estampa revela que no és un cassador més, sinó d'aquells qui s'ho prenen per ofici i hi posen tota la seva voluntat. Té la cama eixuta i els peus àgils, casi alats com els de Mercuri; l'abdomen pansit i els pulmons infadigables; els braços nervuts i les mans plenes de call i de cruï; la faç vigorosa i dura, igual que si fos tallada en pedra viva, els ulls negres com una mora, bellugadissos i penetrants, i el nas taut fi que mai ha perdut el quest. És un feix d'ossos i nervis i venes inflades recobert de cuir adobat pel sol i les serenes. Ell, desde el primer dia en que comensà a discorre, ja va veure, clara i neta, la seva vocació quina era i la ruta a seguir els anys que Deu li donàs de vida i, dòcil i sumís, a aquella moció interna, va entrar en l'ordre dels cassadors i va professar-hi amb vots solemnes. Els estatuts d'aquest ordre o gremi poden compendiar-se de la següent manera: jurar odi etern als lepòrids i a les aus de polpa mengívola un odi semblant al d'Anibal contra els romans—; vagabundejar per la quieta solitud de les montanyes amarades i brunyides de sol o amortallades de gebre; travessar, en incansable trescalamena, les garrigues i les terres boscoses; fer amistat perpètua amb cans i cusses, llevar-se a punta d'alba per vet-lar l'inimic, retirar-se tard i no voler brot de feina.

Els cassadors dirien que són uns anacoretetes nòmades, sense casa ni fogar i, pel que fa referència a En Rostoi, us assegurem que és així. Ell

viu a la bona de Deu i ha recorregut, en totes direccions, la nostra comarca. Sab els agres de les perdius, els caudaus de se vatgina, els colls per on hi passen els tords golosos i els punts més afavorits per cassar-hi a abeurada. Ens conta, amb un llenguatge pintoresc i braçejant com un qui neda, que, per aquí, vora del torrent, hi ha el Clot del Dimoni (Jesús, Sant Antoni!) on hi sortia por; que els homes més acòrats i de més braó no volien acostar-s'hi d'una hora lluny i finalment que se motivetjava si, recondits dins una penya que feia ramor de buit, hi havia uns caramulls enormes d'unçes cairades, una garbera de barres d'or i una bella escampadissa de diamants.

El Puig d'Alpara, els turons de Morrell, el Puig de Sa Carbonera i el Puig de S'Atalaia que just mostra el morro, donan generosament la seva llecor per engreixar la correntia de Na Borges, i tots miren aquesta vall galana com uns avis engelosits que contemplen, amb la bava que els hi cau, una neta adormida. Ço que, de primer, us atreu l'atenció, és la mena del torrent, de voreres baixes i llises, brodades d'herbell, sense canyes i gairebé sense malesa, que us fa l'afecte de una cosa cuidada i pentinada. A causa de la poca inclinació de son llit no frisa mai. Els torrents d'Artà, en general, no són així. Tenen l'aire selvaige i esquerp, i salten i corren, coberts d'escuma, com a poltres indòmits i francs de brida. Ses riberes són un embull inextricable de remogueres, espinalers i figueres bordes. Estan guarnides de canyars d'un blau tan amable que alegra el cor, i cobricelades amb l'ombra espessa de polls i oms que creixen cercant la llum i agiten, amb incansable tremolor, les seves fulles, com si fossin aucells gegantins de moltes ales que devallaren a beure i ara no poren arrencar el vol. En veure una faixa verda i compacta en l'estiu, que torna color de rovell en la tardor, ja poren dir que hi passa un torrent, lloc predilecte dels rosinyols, arpes vives que fan bategar la soletat amb extremiments de joia.

Si duis bona sort, per ran de la correntia de Na Borges, hi trobareu qualche tortuga—nosaltres en recullirem un parell—i una casta d'orenetes indígenes a qui els ornitòlegs han posat el nom de *riparia rupestris*. Encara que nosaltres hem llegit que també se'n crien a les costes del Danubi.

Seguim pel senderol del comellar. Qui pom de terror! Tot és un compost de flor de terra, terra triga, terra flonja que se romp sense fer terrossos, terra greixosa que passariu gust de palpar tan gran és la seva suavitat. Un home la llaura amunt i avall; la rella s'afica dins la tovor de les seves entranyes i les esquinça dolorosament. Cada solc és un trau obert i té l'humor d'una ferida qui raja. A mà esquerra, tirant cap a l'estany, per la ràpida penya del promontori, hi ha nespleres empelsades damunt peu d'aranyoners, grisor d'ullastres, mates nosqueres, timbes i carreus colossals, eritges amb ungles de moix i estepes florides.

Arribam a l'arena. Aquí no és estèril, ans al revés, extranyament fecunda. Hi ha dues alzines tan ramudes, tan abriñades i tan gruixades de soca que només pot competir amb elles una que abriga mig bosc i s'engallardeix vora el molí de dalt, a Ses Vergunyes, que, per mi, és la reina i la senyora i majora de les alzines d'Artà. Mes la túnica que porta aquest arenal és teixida de pins. Pins aromàtics, pins verjos que mamen dins el fresc i us donen una impressió de joventut eterna. Pins vestits de dalt a baix que us recorden els solitaris de l'erm, com és ara, Sant Pau primer ermità i Sant Onofre amb sa caballera hispida i reülla, llarg i fins als talons, feta un enderivell com els boscatges per on no hi entra mai la destrat ni la serra; amb sa barba florida i onejant com les aigües d'un riu; aquells solitaris de l'erm que vivien en la mateixa espluga dels lleons i eren amics dels corps qui les portaven el pa de cada dia. Arbres contemplatius que descuiden ço que és accessori per creixer extàticament, o, tal volta, solitaris que Deu transforma en pins en càstig de les seves relliscades. La reina que els degota soca avall, qui sap si són llàgrimes de contrició!

Som a l'estany. Sabines llenya incorrupta—arbossers—la murta d'Artà—alberes socallisa com un membre humà, tamarells que amb ses branques

caigudes, com a braços cansats, escarriñen el cre-tall de l'aigua; porrasques d'un verd rabios, jonqueres de pua verinosa com una picada de vespa, canyes espigat: ve't aquí l'orla d'aquest caudal adormit, blanquinós, llarguissim. Potria ésser el mirall de Diana si mai per malvingués a cassar per aquests baduis, i, si estiguéssim a temps de creure en elles, un lloc de bany per les nimfes que s'hi podrien capbussar i rabejar apler sense temor de que ningú els espíés. Ara en lloc de nimfes o de nàiades hi ha peixos, juies i ànneres silvestres. S'hi reflecteixen els núvols esqueixats i van pel fons de l'aigua com immenses veles de barques submarines. Allà enfora guaiten les dunes pelades i, més endins, s'adreça la nostra cordillera, desde els turons de Betlem al Bec de Ferrutx que si el veiésseu desde un cert punt del comellar dirieu que és la testa d'un orifany. El cel d'aquí és molt alt de sòtil i a nosaltres sempre ens fá aquesta il·lusió quan tenim davant una barrera de montanyes.

I ara si no hi preneu enuig provavem de fer un paral·lel entre l'estany de Sa Torre i el de Na Borges. Ambdós són bells, cada un a sa manera, i ambdós fulguren com a gemmes vives incrustades sobre el pit turgent de la comarca artanenca. El de Sa Torre és més brau i més blau. Rep l'aigua del torrent que baixa en cascada trosejant el vidre de ses aigües en petites esberles, bocins de llum, i esflorant sa cabellera sobre els puats de les roques cairades. El gorg sempre escumeja i tremola amb onades concèntriques. El de Na Borges, malgrat estiga més reclos i més emboscats és més fi, més endreçat, i, sobretot, més calmos. Aquí el silenci és absolut i l'aigua no té cap ruca com si l'haguessin planxada, i serveix al cel i als pastors per enmirallar-s'hi. El de Sa Torre té una vegetació ardida i presumida, adusta i severa, i una decoració boja, desordenada: alzines negres com untades de sutza, argelagues i gatoses que envesten amb sos dits afilats, aladerns deformes, pins que brollen furiosament de la terra i en goixar treuen una dotzena de caluixos i tot aixó està mesclat sense orde ni concert. El de Na Borges té, per mare, una vegetació esplèndida, si vo-eu, emperò, amable i complacent i en mig de la seva riquesa, humil, sense estuferia. I llavors cada cosa en el seu lloc i un lloc per cada cosa. L'estany de Sa Torre excita l'admiració i desvetlla la fantasia, i té una llei de mirar que us trasbalsa; el de Na Borges us dona a tastar la pau verdadera i el repós benhaurat i us convidà blàndament a dormir. El de Sa Torre es una íngent esmaragda líquida, oberta a tots els vents i a tots els tumultes; el de Na Borges és una llengua muda entre dues montanyoles, un riell de plata amagat gelosament entre dues serres

o turoneus que li fan de estoig. El de Sa Torre té les riberes fondes, trepanades de covals com una bresca, i allà tot és intens, selvatge, fort de color. Els pins, estarrufats, penjen damunt el buit, atrets per la mirada fascinadora del gorg. El de Na Borges casi està a flor d'arena i aquí tot és més pàl·lid, més suau i amanyagador, i els pins no saben que és neguit ni l'esglai de viure abocats damunt l'abisme. Si els haguéssim de personificar, jo diria que l'aigua de l'estany de Sa Torre és una deesa encisadora i la d'aquí una verge penitent.

Beneida vall, plec amorós de terra que tanques un paradís. Tú m'has aquí-tat l'esperit turbutent i m'has esquitxat d'alegria. Ho sé perquè m'he vist dins les teves aigües inamovils i encara que no m'hi haja trobat gaire agradós com el pastorell Coridó de qui ens parla Virgili.

Nec sum adeo informis, nuper me in litore vidi,

quum placidum ventis staret mare, aiximateix he reparat que la faç em sonreïa dolçament asserenada.

FELIX

ESCENES CAMPEROLES

—Donau-me cordes i corrioles!-- crida amb veu esglaiosa un bergantell d'uns deset anys, amb la cara tota encesa i remull de suor per la llarga correguda que ha feta sota un sol ardent de Maig.

A l'ampla clastra fins a les hores deserta, hi compareix tota la gent de les cases, atreta pel crit estrident del jovincell: uns amb prestesa, altres com a despertant d'un llarg ensopiment, però tots curiosos i plens d'ansietat. La madona, pagesa fresca i amatent, és la primera que, fent se trossos demana: —que és que hi ha hagut?... No m'ho amagueu, digau-m'ho tot!— El seu cor no li ment, el missatge d'una mala nova...

Sens esperar la resposta, uns li porten vencisos, altres llanderes, un altre que aprop de les cases segava les faveres més seques, deixa al punt la falç lluenta i d'un bot ja és damunt l'aljup de en mig de la carrera i desfermant la corriola pren el camí de l'hort per on ha vist desaparèixer els seus companys. Què llarg els sembla aquell senderol! Oh qui els pogués donar ales per acursar les distàncies!...

Arriben allà i ho comprenen tot. El mul mul millor de la guarda, el qui pel color de la pell anomenen

«moreno» ha caigut dins la sinia. Sortosament l'aigua no'l tapa, però malmenat per la caiguda i estret dins el clot, que té just la seva mida, alça el seu cap enorme demanant ajuda i exhala un llarg bramul de fera acorralada, deixant veure al mitj de sos llavis foscs ses llargues i blanquíssimes dents.

Al entretant, s'és escampada la veu de la desgràcia amb una rapidesa meravellosa i els veïns i coneguts acudeixen al lloc de l'averria, carregats de tot el que els ha semblat de servei per aquell cas. No hi falten tampoc les dones amb llurs capells tirats damunt les celles i agafats dels costats com un sarrió. Duen passades pel braç una sanaieta amb botelles de suc per donar força i vida als esperits abatuts.

Ja han alçat tres bigues grosses i reforçades que, unides al cap de dalt i fermades, les asseguren ben en terra amb cantons i cordes al voltant de la sinia. Després hi penjen dues corrioles ben reforçades per poder maniobrar amb tota seguretat. Al mateix temps el pareller i el bergant major de la masia, devallen dins el clot posant els peus nús dins les verdoses enclertes de cada part de l'empedrat. Per tots els que contempen l'escena són moments molt anguniosos; pareix que s'atura la respiració i no se sent més que la ramor llunyana i acompassada d'un carro que tranquilament passa per la carretera deserta, i el llagrimaig de l'aigua al ser remoguda dins el pou. No se veu en el cel el més petit núvol ni rastre de boirina pasturant per les montanyes; el sol crema furiosament les testes ja colrades dels qui silenciosos i plens d'ansietat segueixen amb la vista l'arriscada gesta dels dos valents que treballen dins el pou. Amb quin coratge i destresa han fermat l'animal passant-l'hi cordes per devall el ventre! I ara surten en la mitja rialla a la boca i radiants de satisfacció per la seva proesa.

Cada un dels presents agafa un cap de corda i espera la senya per estirar. L'encarregat de donar el «sús» es un home petit, grasset, de cara extraordinàriament expressiva. No sé si és pel moviment continuat de les celles o bé per la barrera blava que tanca i obri seguit, seguit, que muda continuament i per complet de fesomia. Ell diu que és molt entès en aquests cas-

sos perquè no és la primera vegada que s'hi és trobat, i quant està tot a punt i resoltes totes les dificultats, puja damunt una paret baixa que hi ha ran de la sinja i alçant el braç dret i arrufant les cames diu imperiosament: «venga!» I tots, a la una, estiren la corda penjant s'hi quant els manca la força. L'animalet queda suspès en l'aire i va pujant, pujant penosament fins que, a la fi, ja a defora pega bots i aixecs, tal vegada per llevar-se la rampa de les cames o bé per expressar l'agraïment als que li han tornat la llibertat.

Les expressions d'angoixa i de tristor se són dissipades com a per encant i ara se veuen cares rioleres i satisfetes i tot són enhorribones, verbes i rialles..

La gent del camp es així, els uneix una germanor corprenadora, les desgràcies dels veinats els entristeix i ompla d'amargura, com també els alegra el cor les seves prosperitats. Trobant se enfora de poblat i de remeis són com plantes fribles que s'entrelliguen plegades per resistir a les ventades i als huracans...

BLANCAFLOR

DE SON SERVERA

Pròxima ja la festa del Patró d'aquesta població, St. Juan Bautista, es comença a confeccionar el programa dels actes cívics religiosos en honor del Precursor del Mesias.

No ens es estat possible encara recollir íntegre el programa de la festa, però de persona ben informada podem adelantar qu'es celebrarà amb tot l'esplendor possible.

El diumenge dia 23, a les 21 (h. o.) solemnes completes a la Parròquia. A la sortida comensarà la *revetla* en la Plaça; concert musical per la nostra *banda*. focs artificials, cucanyes, gegants i caparrots.

Dia 24, a les set, diana pels principals carrers de la vila. A les 9, sortida de la Comissió de festes amb la música a replegar joies per les corregudes.

A les 11, solemne Missa Major, en la qual predicarà les glòries del nostre Sant titular, un famós orador sagrat.

A la 1 del capvespre, grandioses corregudes d'homes, nins i bèsties en el «Cos» amb importants premis en metàl·lic i joies. Les típiques xeremies amenisaran les corregudes.

A les 5, concert de música a la Plaça i acte seguit ball de *copeos i mateixes* amb música d'instruments de corda.

Tot això sens perjudici de afegir hi

FÀBRICA DE FIDEUS

i tota classe de pastes alimentícies

d'En

NICOLAU CARRIO DALMAU

Carré de Palma, n.º 48

Preus sens competència

altres números si la Comissió ho considera convenient.

De viatge. Per assumptes relacionats amb la seva carrera, partí cap a Barcelona el jove Medge serveri i car amic nostre don Melcior Santandreu.

Corresponsal.

Rafel Sastre (a) Vergé

PINTOR

Ofereix els seus servicis

Especialitat en automòvils

i carretons

reproduccions i retrats

C. de la Sombra-ARTA

DE CA NOSTRA

El Museu.— Han ingressat en el Museu cinc vasos (copeos) de fang a mà, dos objectes de ferro i una civella de bronzo, procedents de Son Marí. Dos vasos de fang a mà, un bellíssim lacrimatori de vidre amb irisacions, un punyal de ferro, cinc braçeroles espirals, de ferro, una braçerola i dos anells de bronzo i objectes d'os procedents de la cova de S. Bauzá (Establiments) i una moneda romana donada per N'Antoni Gelabert (a) Jaumí.

Festa del Sagrat Cor.— Fou celebrada amb gran solemnitat a la Parròquia. Coincidint amb la canonització de la Beata se cantà un Tedeum a l'Ofici amb assistència de les autoritats.

Revistes.— Hem rebut els nombres corrents amb interessants sumaris de La Nostra Terra, Vida Lleidetana, Bolletí del Centre de Lectura de Reus, La Família i Revista de Menorca.

Benvinguts.— Per passar una temporada amb el nostre bon amic En Juan Payeras, se troben a la nostra vila el pintor En Medi Mon Masiá de Lloret de Mar i En Jusep Sagarra de Vilafranca del Panadés. El Sr. Mon s'està preparant per recollir en la tela algunes de les seues millors impressions del nostre paisatge.

Necrològica.— Confortat amb els Sants Sagraments, a l'edat de 81 anys

després de una pesada malaltia, el dia 13, entregà l'ànima a Deu mestre Mateu Obrador (Claret).

Esperit treballador havia passat a la nostra vila desde Felanitx el seu poble natal; la seua intel·ligència per la picapedreria havia se posà de manifest i la direcció de moltes grans obres de la vila li foren encarregades. Els seus tals, foren sempre els més disciplinats, i a la derreria s'havia fixat en el ram de contractistes. Els anys comensaren a pesar demunt ell i se va retirar del negoci, visquent en repòs la vida de família.

Que Deu hagi amparada la seva ànima.

Rebi la seva família l'expressió del nostre condol.

Cripta.— A la parròquia i en la capella del Cor de Jesús i al seu davant, s'estàn fent les obres necessàries per la construcció d'una cripta destinada a guardar les cendres del que fou noble senyor En Lluís Despuig.

A dins l'església s'obri un clot de 6 m. en quadre per 4 de fons, se buida també el jardí de la rectoria fins al nivell de la capella per habilitar una sacristia desde la qual se baixarà a la cripta.

Urbanisació.— Després de la desgraciada reforma de l'escalera, poc a poc s'ha anat arretglant el pis del carrer, aquesta setmana s'han acabades les cunetes i obert imbornals en el carrer de l'Abeurador per recollir les aigües de pluja en la clavaguera.

Els estudiants.— Poc a poc van arribant els estudiants del nostre poble disposats a descansar del veritable treball fet durant el curs.

Noçes.— En la vila de Binisalem tengué lloc el passat dia 19 l'enllaç matrimonial de la simpàtica senyoreta N'Antonia Antich Salom amb el nostre bon amic el metje d'aquesta vila En Jaume Solivelles Llampanyes.

Va beneir l'unió el vicari d'Inca, Mossen Antouí Palou Mateu.

Acabada la cerimònia religiosa, la qual per el dol recent de la família se celebrà sense pompa, se va servir an els invitats un esplèndid lunch, sortint els novius de cap a Sa Plana d'Escorca, propietat de la família del novii, en la qual passarán els primers dies de recien casats, embarcant després per la península.

Al felicitar als nous maridats i a ses respectives famílies, les desitjam una eterna lluna de mel.

No descuideu de visitar la nostra casa

En ella hi trobareu tot lo necessari per satisfer el gust més refinat.

Xampanyes, vins, licors, conserves, dolços, chocolates, bombons, galletes, embutits, jamón, formatges,

∴ fruites i ortolisses de totes classes ∴

* barquillos i torrons *

Se serveixen LUNCHS amb prontitud i perfecció

Gran Colmado L'ESPERANÇA

PLASSETA DEL MARXANDO, 3 ∴ ARTA

AGENCIA DE ARTA A PALMA
I VICEVERSA DE
ANTONI GILI (A) COMUNA

SERVICI DIARI EN PRONTITUT I ECONOMIA
DE PREUS
ENCARREGS A DOMICILI
Palma -- Banch de S'oli, 24
DIRECCIO: Artá--Can Comuna Centro

GRANJA BARCINO

PER TOTA CLASSE D'AVIRAM DE RAÇA
GUNIS, COLOMS, ALIMENTS ESPECIALS
PER POLLS, I Ponedores, INCUBADORS,
ANELLES, PLANS I CONSULTES.
-4) CONSELL-MALLORCA-

ALMACENES MATONS

DE
RAFAEL FELIU BLANES
CALLE DE JAIME II n. 39 a 149
Palma de Mallorca
SASTRERIA PARA SEÑORA
Y CABALLERO
ARTICULOS Y NOVEDADES
PARA VESTIR DE TODAS CLASES

Panaderia "VICTORIA"

(ES FORN NOU

DE N
Miquel Roca Castell

nets, galletes, bescuits, rollets, i tota classe de pasticeria.

Netedat, prontitud i economia

Carrer de Palma 3 bis. ARTA

Royal Fruit

Beguda exquisita, elaborada amb extracte de fruites. Provau-le, és deliciosa.

≡ GASSEUSES Y SIFONS ≡

Fabricant:

M. MUNTANER FLAQUER,

representant del acreditat XAMPANY D'OR.

Fàbrica i despaig:

PLASSETA DES MARXANDO. Artá

EN JAUME PICO

(A) ROTCHET

té una Agencia entre Artá, Palma i Capdepera i heiva cada dia.

Serveix amb prontitud i seguredat tota classe d'encàrregs.

Direcció a Palma: Harina 38. An es costat des Centro Farmacèutic.

Artá: Palma n.º 3.

Tienda Vicens
PRECIOS FIJOS Y MUY REDUCIDOS

EN
Teñidos y toda clase
de
Merceria comestibles
Perfumeria

SE VENDEN MAQUINAS DE COSER

PAFF E IMPERI

y toda clase de instrumentos

J V. CALLE DE A. BLANES 38

Automòvils de lloguer

DELS GERMANS

SARD (A) TERRES

A cada arribada de tren van a l'Estació.
Tenen servici combinat amb el Ferrocarril.

Excursions a Ses Coves, Calarràtjada i demés punts de Mallorca a preus convenguts.

DIRIGIRSE:

Carré d'En Pitxol n.º 8.

Id Son Servera n.º 29

ARTÁ.

NAUMAN
MAQUINAS PARA
COSER Y BORDAR

para coser y bordar del continente.

CAN GANANSI